

המאבקים באנטישמיות ובאסלאמופוביה: חיבור מעצים או נטרול הדדי?

אלעד בן דוד ואופיר דיין | גיליון 2148 | 1 ביוני 2026

בשנים האחרונות ניכרת במערב מגמה גוברת של קידום חקיקה ומדיניות ציבורית המגדירות ומטפלות במקביל, ולעתים אף יחדיו, באנטישמיות ובאסלאמופוביה. בעוד שיוזמות אלו מוצגות כדרך להגנה על מיעוטים, לקידום שוויון ולחיזוק יחסים ודיאלוג בין יהודים למוסלמים, הצמדת שתי התופעות במסגרת חוקית אחת עלולה לגרור השלכות בלתי־מכוונות – ובפרט לטשטש את הגבולות בין מאבק בגזענות לבין נרמול שיח אנטי־ישראלי ואנטישמיות מוסווית. מאמר זה מתמקד בעידן שלאחר ה-7 באוקטובר, ובוחן כיצד חיבור זה בין אנטישמיות לאסלאמופוביה משתלב עם שינויי השיח הציבורי והמוסדי, בעיקר בקרב קהילות מוסלמיות וארגוני חברה אזרחית במערב, בדגש על ארצות הברית. באמצעות ניתוח שיח ומדיניות, המאמר מראה כי למרות קווי הדמיון בין האנטישמיות לאסלאמופוביה, הפוליטיזציה של מושג האסלאמופוביה – ובפרט השימוש בה בהקשרים של שיח אנטי־ישראלי שהתגבר מאז ה-7 באוקטובר – יוצרת מתח עם המאבק באנטישמיות, עלולה להאפיל עליו ואף לטשטש את גבולותיו.

בעשורים האחרונים חלה עלייה במספר התקריות האנטישמיות והאסלאמופוביות במערב. לכל אחת מהשנאות מאפיינים שונים ודרכי ביטוי מגוונות, אך שתיהן נובעות בבסיסן משנאת זרים – האנטישמיות כתופעה נפוצה ומסוכנת כבר מאות שנים, והאסלאמופוביה כשנאה שהתגברה ביתר שאת עם גלי הגירה משמעותיים לאירופה בצל מלחמת האזרחים בסוריה ולאחר פיגועי ה-11 בספטמבר בארצות הברית. התגובה לא איחרה לבוא: ארגונים קהילתיים יהודיים ומוסלמיים קידמו, גיבשו והטמיעו הגדרות לאנטישמיות ולאסלאמופוביה בהתאמה. מאמצים אלה הובילו ליוזמות מגוונות, גלובליות ומקומיות. חלקן, כמו הגדרת האנטישמיות של הברית הבינלאומית לזכרון השואה (IHRA), אומצו על ידי מדינות וארגונים רבים. נכון לכתיבת שורות אלה, במערב מקודמות במקביל מספר הגדרות לאנטישמיות ולאסלאמופוביה אשר חלקן מתנגשות אחת בשנייה, וזאת במטרה שיאומצו וישמשו ככללי התנהגות מקובלים ומחייבים – במדיניות, בחקיקה ובאכיפה. עובדה זו העצימה את חשיבותן של יוזמות מקומיות להתמודדות עם גילויי שנאה אלו, שחלקן אף קושרות בין שני סוגי השנאות.

בעוד שעל אנטישמיות והמאבק בה נכתב רבות, כולל במכון מחקר זה, לא כך הדבר בנושא אסלאמופוביה. תהליך הגדרתה של שנאה זו החל מאוחר יותר, ואף שאב השראה מהחקיקה בנושא אנטישמיות. לכן, ראוי לדון ברקע לחקיקה בנושא אסלאמופוביה כבסיס לדיון בהשוואה ובהנגדה בינה לבין אנטישמיות ובהתמודדות עם שתי התופעות. בתוך כך, יש להכיר בכך שממשלות מסוימות, כולל ממשלות שוודיה ובריטניה, מנסות להגדיר מחדש את השנאה נגד מוסלמים. זאת משום שהן סבורות שהמונח אסלאמופוביה רומז רק לפחד ממוסלמים ולא מתייחס ישירות לאפליה נגד אותו המיעוט, תפיסה שמגובה גם במחקרים שעומדים על ההקשר ההיסטורי של השימוש במונח.

תופעת האסלאמופוביה: רקע היסטורי

מאז סוף שנות השישים ועד לתקופה שקדמה לפיגועי ה-11 בספטמבר, הייתה תופעת האסלאמופוביה [בארצות הברית בעצימות נמוכה יחסית](#) – מציאות שאפשרה למהגרים מוסלמים להשתלב בחברה האמריקאית באופן סביר. גם באירופה התופעה לא בלטה במיוחד, אך [עצם הטבעת המונח לראשונה בדו"ח משנת 1997 של צוות החשיבה Runnymede Trust](#), העיד על מגמת התחזקות בממדיה. הדו"ח בחן דעות קדומות כלפי מוסלמים בבריטניה והגדיר אסלאמופוביה כמכלול עמדות ורגשות שליליים כלפי מוסלמים ודתם, המתבטאים בין היתר באפליה, הדרה חברתית, הטרדות, פשעי שנאה וייצוג שלילי בתקשורת. דו"ח זה קבע שהמוסלמים בבריטניה חווים עוינות ניכרת. [מחקר נוסף שאישש את התופעה](#) טען שקבוצות מוסלמיות חוו יחס מפלה באופן תדיר, ואף המליץ על חקיקה מחודשת שתגן על מיעוטים אלה אל מול מגמות האפליה נגדם.

גם בצרפת – [שבה מאז המהפכה הצרפתית מתקיים מתח מתמשך סביב סוגיות דת ומדינה](#) – נוצרה קרקע פורייה יחסית למתחים הנוגעים לקהילה המוסלמית. זאת למשל בסוגיות הגירה, זהות לאומית, המחלוקת סביב עטיית חג'אב ונראות בולטת יותר של פוליטיקאים לאומניים ומתנגדי הגירה, כדוגמת ז'אן-מארי לה פן. ייתכן שהבדלים אלה בין מדינות אירופה לארצות הברית קשורים בין היתר להיסטוריה השונה של שתי היבשות. בעוד שאירופה נשאה עמה מטען היסטורי של עימותים עם העולם המוסלמי, לאמריקה לא הייתה היסטוריה דומה, עובדה שתרמה [לקיום נקודת פתיחה חיובית יותר כלפי מוסלמים אמריקאיים ושילובם בחברה](#).

אולם, שורת אירועים ותהפוכות במאה העשרים תרמו להתחזקות מגמות אסלאמופוביה באמריקה, בעיקר על רקע התפתחויות במזרח התיכון. בין אלה ניתן למנות את מלחמות ישראל-מדינות ערב ואמברגו הנפט, המהפכה האסלאמית באיראן בשנת 1979 והפיגוע נגד חיילי המארינס בבירות בשנת 1983. אירועים גלובליים אלה [שימשו זרז לעיצוב תדמית שלילית יותר של האסלאם והמוסלמים בארצות הברית](#), שהתבטאה בין היתר באפליה במקומות עבודה ובהטרדות במוסדות חינוך כבר בשנות השמונים. עם זאת, חרף תקריות נקודתיות אלו, [הקהילה המוסלמית בארצות הברית חיה בתחושת ביטחון ושלווה סבירים](#) במשך עשורים רבים. [נקודת המפנה התרחשה לאחר פיגועי ה-11 בספטמבר](#), שסימנו את תחילתו של עידן חדש ביחסי האסלאם והמערב [ואת התגבשות התחושה הציבורית כי "הכל השתנה"](#).

באירופה, התחזקות האסלאמופוביה אחרי ה-11 בספטמבר התחברה למתחים עמוקים וממושכים יותר, כפי שצוין לעיל. במדינות רבות, [מוסלמים נתפסו לא רק כאיום ביטחוני, אלא גם כאיום תרבותי ודמוגרפי על אופייה של אירופה](#). תפיסה זו חיזקה מפלגות ימין פופוליסטיות, החריפה את הוויכוחים סביב סמלים דתיים והקשתה על שילוב מיעוטים מוסלמיים במרחב הציבורי – מציאות שחיזקה עוד יותר את השיח סביב זרות האסלאם לזהות האירופית.

בארצות הברית, שבה בלטו מגמות השתלבות חברתית של מוסלמים, השלכות ה-11 בספטמבר הביאו לפגיעה משמעותית: קהילה שרובה המכריע שומרת חוק ונאמנה למוסדות המדינה נתפסה באחת כחשודה פוטנציאלית וכאיום ביטחוני. לפיגועים היו השלכות עמוקות על הקהילה המוסלמית האמריקאית שנמצאה בחזית "המלחמה בטרור" ונפגעה ממדיניות ביטחונית ומחקיקה ממשלתית לצד התחזקות מגמות של אסלאמופוביה. בין הביטויים לכך ניתן למנות את [חקיקת ה-PATRIOT Act בשנת 2001](#), [הרחבת המעקב אחר מסגדים וארגוני צדקה אסלאמיים, הקפאת פעילותם או אף סגירתם של מוסדות מוסלמיים](#) וכן את [הפולמוס הציבורי סביב הקמת המסגד בסמוך לגראונד זירו](#) בשנת 2010. זאת, למרות שבחלק מן המקרים צעדים אלו נתפסו בדיעבד כמוצדקים, כמו לדוגמה [בפרשת "קרן ארץ הקודש"](#).

כך או כך, תהליכים אלה יצרו קרקע פורייה להחרפת המתח סביב סוגיית האסלאמופוביה בחברה האמריקאית. מגמה זו נמשכה גם [בתקופת ממשל אובמה](#), למרות ניסיונו לאמץ מדיניות אכיפה ממוקדת יותר, וביתר שאת במהלך [כהונתו הראשונה של הנשיא טראמפ](#). מגמות אלו התחזקו אף יותר אחרי ה-7 באוקטובר, במהלך כהונת הנשיא ביידן, ובמהלך כהונתו השנייה של הנשיא טראמפ. למרות שאירועים אלה מזוהים בדרך כלל עם התחזקות תופעת האנטישמיות, הם [הביאו גם לעלייה באסלאמופוביה](#), כאשר בחודשים הראשונים מאז המתקפה נרשמה [עלייה של 180%](#) באירועי אסלאמופוביה בארצות הברית. [מגמות אלו התרחשו גם באירופה](#) וכללו תקיפות, איומים והשחתות מסגדים. בלונדון, נרשמה עלייה של כ-140% בפעולות אסלאמופוביות, כשמוסדות מוסלמיים דיווחו על מכתבי איום ועל תחושת חוסר ביטחון גוברת.

הלימה ושיתופי פעולה בין המאבקים נגד אנטישמיות ואסלאמופוביה

התגברות האסלאמופוביה מאז ה-11 בספטמבר הובילה לפעילות משותפת בין הקהילה היהודית והמוסלמית בארצות הברית, כשקולות יהודיים ליברליים קראו לגילויי סולידריות וגינוי אסלאמופוביה. ארגונים יהודיים בולטים, כמו הקונגרס היהודי האמריקאי (AJC), [קראו לשיתוף פעולה עם הקהילה המוסלמית במאבק משותף נגד אנטישמיות ואסלאמופוביה](#). בנוסף לכך, התקיימו דיאלוגים ושיח בין דתי, שכללו גם התבטאויות מצד אימאמים מובילים בארצות הברית. לדוגמה, שמסי עלי פעל בשותפות בין דתית עם הרב מארק שנייר, שניהם מנהיגים בולטים בניו יורק, [שקראו למאבק משותף באנטישמיות ובהכחשת השואה, לצד התמודדות עם אסלאמופוביה ודעות קדומות כלפי מוסלמים](#). פעילויות אלו לא פסחו גם על אימאמים בעלי ביקורת נוקבת כלפי ישראל. כך למשל, השיח' יאסר קאדי, מטיף משפיע מטקסס, [קרא למאבק משותף של יהודים אורתודוקסים ומוסלמים נגד אנטישמיות ואסלאמופוביה בארצות הברית](#) בהקשר להגבלות על שחיטה מוסלמית ויהודית וסוגיות כשרות וחלאל.

דוגמאות נוספות באו לידי ביטוי גם במישורים ממסדיים, כמו לדוגמה [באסטרטגיה הלאומית למאבק באנטישמיות של ממשל ביידן בשנת 2023](#), שהתבססה על ארבעה עקרונות מרכזיים: הגברת המודעות לאנטישמיות ולהיסטוריה היהודית בארצות הברית, חיזוק ביטחון הקהילות היהודיות, מאבק בנרמול האנטישמיות, קידום שיתופי פעולה וסולידריות בין קהילות שונות וקריאה לרשתות חברתיות לאמץ מדיניות אפס סובלנות כלפי אנטישמיות בפלטפורמות שלהן. אסטרטגיית ממשל ביידן זכתה לתמיכה רחבה מארגונים יהודיים, בהם הליגה נגד השמצה, ששיבחו את ההתייחסות לאיומים מהימין ומהשמאל. מנגד, היא זכתה לביקורת בשל שיתופי פעולה עם מגוון ארגונים אזרחיים, ובהם גם ארגון CAIR (המועצה ליחסים אסלאמיים-אמריקאיים) – צעד [שעורר ביקורת בשל עמדותיו האנטי-ישראליות של](#) הארגון ומזכ"לו, נהאד עווד.

טענות הנגד להגדרת האנטישמיות

בעוד שגורמים מסוימים ראו במדיניות הנשיא ביידן התפתחות חיובית, המתח בין הגדרת האנטישמיות של הברית הבינלאומית לזיכרון השואה (IHRA) לבין זו של יוזמת [נקסוס](#), המובלת על ידי גורמים בשמאל הפוליטי, גרם [למחלוקת פוליטית עזה](#). הפערים ניכרו בנושאים רבים: שימוש בהגדרה להשתקת שיח ביקורתי על ישראל, הסוואת אנטישמיות דרך אנטי-ציונות, דיון בשאלות כגון האם אנטישמיות היא תופעה ייחודית או חלק ממערך שנאה רחב ומה מקום ישראל בתוך ההגדרה. לאור זאת, חשיבותה המכרעת של מדיניות ביידן הייתה בניסיונה לאזן בין התפיסות השונות.

במקביל לביקורת זו וכחלק מאותו דיון ציבורי ער, נעשים בשנים האחרונות ניסיונות לקעקע את הגדרת האנטישמיות המקובלת של הברית הבינלאומית לזיכרון השואה (IHRA) שאומצה על ידי מאות מדינות וארגונים בעולם. עיקר הביקורת על הגדרה זו נובע מן הדוגמאות הנלוות לה, הממחישות אילו ביטויים עשויים להיחשב כאנטישמיים. כך, לפי ההגדרה, האשמת יהודים במעשיה של מדינת ישראל והשוואת ישראל לגרמניה הנאצית מוגדרים כביטויים אנטישמיים. המתנגדים להגדרת IHRA טוענים שדוגמאות אלה ואחרות מקטלגות שיח רחב מדי כאנטישמי. לטענתם, קיטלוג זה עלול להוביל, ואף גורם בפועל, לצינון השיח הביקורתי על מדינת ישראל.

סירוב לעסוק באנטישמיות כשנאה בעלת מאפיינים ייחודיים

אחד האתגרים המרכזיים העומדים בפני הגורמים הפועלים למאבק באנטישמיות הוא סירוב חלק ממובילי דעת הקהל ומעצבי המדיניות להתייחס אליה כאל תופעת שנאה בעלת מאפיינים ייחודיים הנבדלת משנאות אחרות. מגמה זו – כפי שנסקרה לעיל – מעוררת חששות מפני טשטוש מושגי בין אנטי-ציונות לאנטישמיות. מגמה זו ניכרת לא רק בשולי החברה, אלא גם במוסדותיה הפוליטיים.

דוגמה בולטת לכך היא ההחלטה שעברה בקונגרס האמריקאי בשנת 2019, לאחר שחברת הקונגרס הדמוקרטית אילהן עומאר האשימה יהודים-אמריקאים בנאמנות כפולה (לישראל ולארצות הברית). במקום להתייחס באופן ישיר ומיוחד לאנטישמיות, חברי קונגרס דמוקרטים העבירו [החלטה](#) בה הם מביעים את התנגדותם ל"קנאות, אפליה, דיכוי, גזענות ורמיזות לנאמנות כפולה", והגדירו תופעות אלו כ"מאיימות על הדמוקרטיה האמריקאית".

ציפוף השורות מאחורי עומאר לא היה חד פעמי. הוא מרמז על הבעיה הגדולה יותר: תפיסת האנטישמיות כצורת שנאה נוספת ולא ייחודית כלפי מיעוטים. בראיה זו, המיעוט היהודי נתפס כעוד קבוצת מיעוט אחת מיני רבות, לצד הצורך בתקינות פוליטית ובצדק סוציאלי שמייצרים איזון בין כל סוגי השנאות. זאת למרות שבאופן עקבי היהודים הם המיעוט כלפיו מכוונים

רוב פשעי השנאה המונעים מדת במדינות רבות בארצות הברית. בשנת 2024, למשל, 69% מפשעי השנאה הללו [בוצעו](#) נגד יהודים – מיעוט המהווה רק כ- 2% מהאוכלוסייה.

על רקע מציאות זו, ניכרת חולשתה של החלטת הקונגרס. החלטה כללית זו, שלמעשה מבטאת מעין "התנגדות לכל מה שרע", אינה מתייחסת לאנטישמיות כשנאה בעלת מאפיינים ייחודיים ועל כן מעקרת אותה מתוכן. בכך הפכה ההחלטה מהזדמנות לעיסוק בבעיה חברתית מהותית וגוברת לגינוי כללי שלא מלווה בפעולה קונקרטיית.

חברת הקונגרס עומאר אף סיפקה דוגמה למתח המובנה שבין אנטישמיות לאסלאמופוביה. בשנת 2021, [השוותה](#) חברת הקונגרס בין פעולות ישראל וארצות הברית לבין אלה של חמאס והטאליבן. בעיני מבקריה, דבריה נתפסו כטשטוש בעייתי בין מדינות דמוקרטיות לבין ארגוני טרור, בעוד שתומכיה, ובראשם חברי הסקווד (התארגנות פוליטית של חברי קונגרס פרוגרסיביים) הציגו את הביקורת עליה כנגועה באסלאמופוביה. מקרה זה המחיש כיצד המתח בין אנטישמיות לאסלאמופוביה יוצר חוסר הלימה מובנה: התבטאות הנתפסת בעיני אחדים כאנטישמית, עשויה להוביל לביקורת שנתפסת בעיני אחרים כאסלאמופובית - טענה שנדחתה על ידי אלה שהאשימו את חברת הקונגרס באנטישמיות. חוסר הלימה זה מקשה על אחידות דעות בקשר להגדרות בסיסיות של שני סוגי השנאות, ובהכרח מקשה גם על קידום חקיקה משותפת שתטפל בשתי התופעות תחת אותה מסגרת.

דוגמה נוספת לחוסר היכולת של מדינות להתייחס לאנטישמיות כסוגייה ייחודית ניכרה ביחסה של ממשלת אוסטרליה לסוגיית האנטישמיות במדינה. רק באמצע שנת 2024, לאחר [מתקפות אנטישמיות רבות](#) שכללו ונדליזם ופגיעה ברכוש ובמבני ציבור יהודיים, החליטה הממשלה האוסטרלית למנות שליחה מיוחדת למאבק באנטישמיות. מינוי השליחה הותנה במינוי שליח מיוחד למאבק באסלאמופוביה, למרות שמה שהניע את המהלך הן מתקפות אנטישמיות ולא אסלאמופוביות. ממשלת אוסטרליה המשיכה לקשר בין שני סוגי השנאות גם מאוחר יותר, כאשר הגישה השליחה, ג'וליאן סיגל, תוכנית מקיפה למאבק באנטישמיות. לפי [מאמר](#) שפירסמה כחלק מדו"ח של אוניברסיטת תל אביב, הממשלה שמינתה אותה לצורך הכנת הדו"ח סירבה לקבל את המלצותיו עד אשר יוכן דו"ח מקביל בנושא המאבק באסלאמופוביה, וזאת למרות שמתקפות אנטישמיות המשיכו להתרחש במדינה כל העת. רק לאחר פיגוע הטרור בחוף בונדי בסידיני בדצמבר 2025, בו קיפחו את חייהם חמישה-עשר יהודים, הזדרזה הממשלה וקיבלה את המלצות הדו"ח. מובן מדוע מדינות מעוניינות לקשר בין סוגי שנאות ולטפל בהן באופן דומה, אך המקרה האוסטרלי מוכיח שישנם מקרים שבהם הצורך לייצר זיקה בין שתי התופעות והמאבקים בהן פוגע אנושות ביכולת להילחם באנטישמיות – תופעה שעומדת בזכות עצמה ואינה תלויה בהכרח במאבקים בשנאות אחרות.

בהקשר זה, [מחקר של אוניברסיטת ברנדייס](#) מועיל במיוחד להבנת הדמיון והשוני בין אנטישמיות לסוגי שנאות אחרות. החוקרים סקרו סטודנטים מרקעים שונים לגבי תפיסתם את סביבתם ומצאו שלפחות שליש מהסטודנטים היהודים, השחורים, האסייתים והמוסלמים חוו ביטויי שנאה במוסדות הלימוד שלהם. סטודנטים יהודים ומוסלמים חווים את הקמפוסים שלהם כעוינים לקבוצות אליהן הם משתייכים בשיעור דומה מאוד (37%-34%, בהתאמה). לעומת זאת, בעוד שעוינות כלפי מיעוטים אפיינה לרוב סטודנטים בימין הפוליטי, אנטישמיות לא הייתה מקושרת לקבוצה פוליטית או אתנית מסוימת, אם כי הייתה נפוצה מעט יותר בקרב סטודנטים שחורים ומוסלמים. מכך ניתן להסיק שבעוד שהחוויות של יהודים ומוסלמים דומות וייתכן שצריך להתמודד איתן בצורה דומה, שורשי ומפצי השנאה לא בהכרח דומים (לפחות בשכבת גיל זו). לכן, יש להתמודד עם שורשי כל סוג שנאה בדרך אחרת.

יתרונות בחיבור המאבקים בשנאות שונות

למרות כל האמור לעיל, ובהלימה לדמיון בין שני סוגי השנאות שעלה מהמחקר של אוניברסיטת ברנדייס, ישנם גם יתרונות בקישור סוגי השנאות יחד. ראשית, קשירת שני סוגי השנאות יחד מגביר את הסיכוי שמקבלי ההחלטות והציבור יקדישו אליהן תשומת לב וידרשו ממדינותיהם להתמודד עם אתגרים אלה. מסגור זה של מלחמה בשנאה, ולא דווקא של מלחמה באנטישמיות, עשוי למשוך קהלים רחבים יותר. קהלים אלה לא בהכרח מוטרדים מהאנטישמיות הגואה במדינותיהם, אך בהחלט מוטרדים מעלייה בביטויי שנאה ומערעור הלכידות החברתית. גישה זו הגיונית גם משום שבמקרים רבים מדובר באותם האנשים – גזענים ולאומנים לבנים – אשר מפיצים אנטישמיות ואסלאמופוביה ופועלים באותן שיטות.

גישה זו כמובן אינה מבטיחה שהיחס לכל אחת מהשנאות יהיה דומה. כך, למשל, [נייר המדיניות של ממשלת בריטניה](#) מאפריל 2026 אימץ את מסגור המלחמה בשנאה והגברת הלכידות החברתית. בנייר זה מוקדשים פרקים לשני סוגי השנאות, אך בעוד שההמלצות בנוגע לאנטישמיות מסתכמות בהמשך מעקב והפנייה לוועדות קודמות, למלחמה

באסלאמופוביה מתחייבת הממלכה להקצות סכומי כסף ומשאבים משמעותיים. ייתכן שהדבר נובע מכך שאסלאמופוביה הוא סוג שנאה "חדש" יותר במערב בהשוואה לאנטישמיות ואין עדיין מנגנונים מסודרים להתמודדות עימו. בכל מקרה, המסמך הבריטי לא נותן את הדעת על כך שהמנגנונים הקיימים נגד אנטישמיות, ככל שישנם כאלה, אינם פועלים כראוי. זאת, על רקע מרכזיותה והתגברותה של האנטישמיות, כולל פיגועים שבוצעו נגד יהודים בחודשים האחרונים. ההבדלים שניכרים בגישה זו ביחס לשני סוגי השנאות מסתכנים בהפיכת האנטישמיות לגזירת גורל ידועה שאין מה לעשות עמה, בעוד האסלאמופוביה נתפסת כרעה חולה עמה יש להתמודד בנחישות רבה יותר. סוגייה זו מבהירה ביתר שאת את הצורך להדגיש את ייחודיות האנטישמיות, גם כאשר בוחנים אותה יחד עם שנאות אחרות.

מסקנות והמלצות למדיניות

במציאות הנוכחית בעידן שאחרי ה-7 באוקטובר, יצירת זיקה בין שתי התופעות – אנטישמיות ואסלאמופוביה – כמו גם בין אנטישמיות לתופעות שנאה והקצנה אחרות, מהווה יתרון. לצד זאת, היא גם מסתכנת בייצור משוואות "צדק סוציאלי" שמטשטשות את המאפיינים הייחודיים להן ומאפשרת לבעלי עניין להשתמש בהן ככלי לנטרול המאבקים בכל סוג שנאה.

עיון המאבק באנטישמיות במסגרת רחבה ואוניברסלית של מאבק בשנאה שאינו מתמקד רק ביהודים נושא בחובו פוטנציאל ניכר יותר להשפעה. הדבר נכון ביתר שאת משום שמדינות רבות במערב עמלות בשנים האחרונות על אסטרטגיות למאבק בהקצנה, תופעה מסוכנת שעלולה להוביל לאנטישמיות ולאסלאמופוביה כאחד. מאידך, המתח הפוליטי הנפיץ בין הקהילות המוסלמיות והיהודיות אחרי ה-7 באוקטובר, קיטוב השיח ונרמול רטוריקה אנטי-ציונית מקשים על שיתופי פעולה והצמדות חקיקה בין שתי התופעות. זאת משום שהם יוצרים פערי פרשנות ושחיקת אמון. מצב זה יוצר אתגר מורכב עבור החברה וקובעי המדיניות: מדובר בברית בעלת פוטנציאל חיובי, אך הפוליטיזציה של האסלאמופוביה מקשה על מימושה בפועל ואף עשויה לחזק את השיח האנטי-ישראלי. זאת גם לאור זהות חלק מאלה המקדמים את הגדרת האסלאמופוביה והמלחמה בתופעה. לאורך השנים, חלק מגורמים אלה שילבו עמדות אנטי-ישראליות בפעילותם והשתמשו בשיח האסלאמופוביה ככלי רטורי להתמודדות עם ביקורת. כך, למשל, [בזירה האקדמית והציבורית נקשר לעיתים המאבק באסלאמופוביה עם תמיכה בארגונים כמו BDS](#), כאשר ביקורת על עמדות אנטי-ישראליות מוצגת כניסיון השתקה בעל ממד אסלאמופובי.

לאור האמור, נדרשת ממדינות העולם מדיניות מאוזנת המשלבת בין שיתופי פעולה לבין הבחנה מושגית. יש לעודד קואליציות בין-קהילתיות למאבק בפשעי שנאה ולחזק מנגנוני הגנה אזרחיים. זאת בנוסף ליוזמות קיימות שכבר מחברות בין אנשי דת, פעילים חברתיים ומנהיגים קהילתיים סביב המאבק בשנאה. רצוי שמדינות המערב יסייעו להרחבת שיתופי פעולה אלה ויעצימו אותם למציאת דרכי התמודדות והפחתת מתחים בקרב חבריהן, תוך שימוש במעגלי שיח בין-דתיים ובין-קהילתיים. קואליציות כאלה יוכלו לגשת יחדיו למקבלי החלטות ולדרוש מהם לעסוק בנושא חשוב זה. סביר להניח שהנושא יטופל כאשר אותם מקבלי החלטות יגיעו למסקנה שהוא מטריד קבוצות רבות.

לצד שיתופי הפעולה, יש לשמר הבחנה ברורה יותר בין אנטישמיות לאסלאמופוביה ולהימנע מהצמדתן במסגרת חקיקתית אחידה העלולה לטשטש גבולות ולפגוע באפקטיביות המענה. בתוך כך, יש לפתח קריטריונים מדויקים יותר המבחינים בין ביקורת פוליטית לגיטימית לבין שיח הסתה, וכן לצמצם שימוש פוליטי במונחים אלו – שכולל גם הימנעות משימוש במונחים "אנטישמיות" ו"אסלאמופוביה" ביחס לכל ביקורת המכוונת נגד ישראל או נגד מוסלמים, בהתאמה. יש לחתור לאימוץ הגדרות ברורות לאנטישמיות ולאסלאמופוביה שיתקבלו בגופים בינלאומיים מרכזיים ואשר יחייבו מדינות וארגונים רבים ככל האפשר. למשל, אימוץ הגדרת IHRA כמתחייבת באיחוד האירופי יסייע להתמודדות עם האנטישמיות הגוברת במדינות היבשת, כשכולן יפעלו לפי אותם סטנדרטים וכללי אכיפה.

במקביל, יש לעצב כלים ייעודיים לכל תופעה בהתאם למאפייניה, תוך שילוב בין אמצעים חינוכיים, אזרחיים וביטחוניים. זאת כדי לפעול למניעת הבעיה, צמצומה ושיפור יכולת התמודדות עמה. אמצעים פדגוגיים, וביניהם חינוך לזיכרון השואה ולסובלנות למהגרים, יסייעו במניעת חלק מביטויי השנאה; אמצעים אזרחיים, כמו מפגשים בין דתיים ויוזמות חוצות קהילות, יסייעו בפעולות דה רדיקליזציה נדרשות; ואמצעים ביטחוניים, ובהם סיוורים והגנה על בתי תפילה, יסייעו בהתמודדות עם ביטויי השנאה כשאלה מתרחשים. גישה זו – המשלבת בין פעולה משותפת לבין הבחנה מבוססת – עשויה לחזק את חוסן החברות הדמוקרטיות ואת יכולת הרשויות במדינות המערב להתמודד באופן אפקטיבי עם תופעות שנאה מורכבות.

עורכי הסדרה: ענת קורץ, רינת חרש ואלדד שביט.